

**Втрачена бібліотека Трощинських:
Історія та зміст книжкових фондів**

Трощинські – козацько-старшинський, згодом – дворянський рід. У XIX ст. представники цього роду зосередили у своїх руках значні земельні маєтки, насамперед, у Полтавській та Київських губерніях.

Найбільш відомий із цього роду – Дмитро Прокопович Трощинський (1749-1829 рр.), відомий російський державний діяч, меценат [1, с. 164].

У 1788 р. Д. П. Трощинський купляє у поміщика Максима Петровича Соханського село Кибинці поблизу м. Миргород. З того часу Кибинці стають родинним гніздом Трощинських. Крім садиби тут виникає театр, бібліотека, а пізніше – домашня церква [2, с. 654-655].

Головним фактором, що дав поштовх для створення бібліотеки, безумовно, є характер Д. П. Трощинського, що з молодості став бібліофілом. Вже з юних літ він пішов іншим шляхом на відміну від свого брата Андрія, який проходив військовий вишкіл на Січі. Дмитро з малих літ проявляв “недюжинные способности и большое влечение к наукам и всему возвышенному и благородному”. Його дядько архієпископ Амфілохій, у ті часи – київський архімандрит, допоміг йому зі вступом у Київську духовну академію [3, с.1 зв.]. Відомі спогади Дмитра Прокоповича про період навчання, коли він, дійшовши до Києва з Яресьок пішки, повинен був цілими днями писати для інших, щоб тільки мати право займатися увечері в бурсі “при чужой сальной свече” [4, с. 232].

Початок інтенсивного накопичення книжкового фонду бібліотеки можна прив'язати з виникненням родинного архіву Трощинських, що пізніше буде виділений з неї та нині зберігається у двох фондах: Ф.791 Інституту рукопису Російської національної бібліотеки (ІР РНБ, РФ) та Ф.538 з відділу рукописних джерел Інституту російської літератури та мистецтв (ОРИ ІРЛИ, “Пушкінський дім” РФ).

Найстаріший документ в ІР РНБ – це універсал К. Г. Розумовського про утвердження у званні військових товаришів Миргородського полку Прокопа та Мартина Трощинських, датований 1 травня 1752 р. [5, с. І]. Найстаріший документ в ОРИ ІРЛИ це – лист Д. П. Трощинського до матері Марини Трощинської, датований 8 травня 1773 р. [6, с. 4].

Трохи пізніше Д. П. Трощинський починає вести щоденник. За згадкою В. В. Голубцова, він купив у книгопродавця Федорова 23 місяцеслови видавництва Імператорської Академії Наук, за 1794-1828 рр., в яких були власні записи Д. П. Трощинського [7, с. 125]. Те що Д. П. Трощинський для ведення щоденників використовував місяцеслови, що видавалися

Імператорською академією наук, підтверджують залишки цих документів [8, с.1-1 зв.]. У бібліотеці Д. П. Трощинського найперший місяцеслов був датовний 1785 р.[9, с. 302].

Найактивніше Трощинський почав збирати книги після переходу на цивільну службу в Петербурзі у 1783 р. Вже після першої відставки у 1806 р., як після другої у 1822 р. Трощинський збагачує бібліотеку шляхом виписування книг та журналів [10, с. 14]. Найбільше поповнення бібліотеки припадало якраз на період 1822-1829 рр. У листуванні з товаришем Логіном Івановичем Голеніщевим-Кутузовим Дмитро Прокопович майже в кожному листі обговорює нову книгу, читання статей у журналах. Наприклад, у листі за 26 вересня 1822 р.: *Я теперь более занимаюсь чтением книг. Недавно прислали мне новое издание старых стихотворений нашего поэта гр. Хвостова* [11, с. 73].

Вважається що в Петербурзі, а потім у Кишинях Д. П. Трощинський мав спеціального палітурника, який працював для нього, інколи займаючись сторонніми замовленнями. Книги з бібліотеки або спеціально зшиті збірки мали суцільну шкряну палітурку з тисненням на корінцях і ініціалами “Д. Т.” [10, с. 26].

Поповнення бібліотеки стимулював домашній театр Трощинського, для якого потрібні були тексти п'єс. Так, відома рукописна афіша домашнього спектаклю “Говорун” та “Воздушные замки” Миколи Івановича Хмельницького на 27 жовтня 1821 року. Ролі грали: М. І. Гоголь, І. В. Капніст, А. В. Капніст, С. В. Капніст, П. І. Хілкова та інші [12, с. 60]. Збірка п'єс цього автора зберігалася в бібліотеці Д. П. Трощинського [9, с. 226].

В ці часи в бібліотеку Трощинського також потрапляли різні рукописи, які часто дарувалися йому. Сюди можна віднести різні оди та вірші на честь Дмитра Прокоповича [9, с. 290], або українська комедія, написана Василем Опанасовичем Гоголем-Яновським для театру Д. П. Трощинського: “Простак или хитрость женщины, перехитренной солдатом”[9, с. 297].

Гоголі-Яновській, родичі Трощинських, не тільки дарували книгу в бібліотеку Трощинського, але й часто користувалися її книгами, про що згадує Марія Іванівна Гоголь в спогадах: *“Книгами мы пользовались из библиотеки Трощинского...”* [13, с. 260].

В бібліотеці був власний каталог. Так, по ньому Марія Іванівна шукала п'єси для домашнього театру Трощинських. Про це свідчить її лист, до Ольги Дмитрівни Трощинської, яка з нею часто грала в театрі, відправлений з Кишинь 25 січня 1823 р.:*Означенныхъ тобою милой другъ сестрица книгъ въ библиотеке неотыскали; въ каталоге нигде нетъ. Порученность твою къ Дмитрію Прокофиевичу я исполнила, онъ былъ очень доволенъ. Кулисы должны быть превезены на сихъ дняхъ потому что за ними послалъ Ва. Афа. еще на прошлой недели изъ Яресекъ* [14, с. 44].

М. І. Гоголь, під час частих перебувань у Кишинях, до смерті свого чоловіка 31 березня 1825 р., виконувала роль “бібліотекаря” цієї бібліотеки, шукаючи і видаючи книги за бажанням родичів. Так, у листі до Андрія Андрійовича Трощинського від 22 січня 1823 р. вона пише: *Выбор для тебя книгъ мой милой другъ есть дело для меня трудное ибо достоинства авторовъ мне мало известны теже книги которыя я читала многіе тобою уже читанны – и такъ я посылаю тебе 4 книгъ на удачу изъ коихъ 2 под названіемъ Природа и Любовь только мне известны и кажутца довольно занимательны* [14, с. 49].

Любив читати книги з цієї бібліотеки й Микола Васильович Гоголь. В його листі до батьків 13 червня 1824 р. з Ніжина написано: *“Еще сделайте милость, пришлите нам на дорогу для разогнания скуки долго оставаться на постоянных дворах, несколько книг из Кибинец; будьте уверены, что мы их привезем такими, какими они будут нам врученны. Но вместо повестей пришлите вы нам книгу под заглавием: Собрание образцовых сочинений в стихах, с портретами авторов в шести томах, за что мы будем очень благодарны”*[15, с. 14].

Саме для цієї бібліотеки Микола Васильович надіслав свою першу книгу – “Вечера на хуторі близ Диканьки”. Марія Іванівна в листі до О. Д. Трощинської згадує про це в листі від 20 жовтня 1831 р. з Василівки: *“Книгу сына моего присемъ посылаю, и прошу васъ при случае когда будете посылать въ Кишинцы прислатъ мне, здесь все просятъ ее прочесть”*[14, с. 133]. Надалі твори Миколи Гоголя поповнювали фонд бібліотеки: рукопис “Размышления о божественной литургии”(1828 р.) [9, с. 35], “Арабески”(1835 р.), “Миргород”(1835 р.) [9, с. 237].

Книги з цієї бібліотеки використовувалися не тільки письменником, а й для освіти його сестер. Так М. І. Гоголь 28-го січня 1827 р. пише з Яновщини до А. А. Трощинського: *“Как мне жаль что будучи у Кишинцах не спросила у тебя французскихъ книгъ. Андрей Андреевич обещал дать при случаи. Прешли мне мой ангель уложя въ ящикъ или корзинку соломяную и положя туда свое письмо припечатай”*[14, с. 93-94]. У наступному листі, відправленому 7 лютого вже з Яресьок М. І. Гоголь дякує: *“Много благодарна тебе мой сердечной друг за книги, я напишу къ Маше моей что бы скорее ихъ возвратила и доставлю к тебе”*[14, с. 95].

Згідно з заповітом Д. П. Трощинського від 14 жовтня 1825 р., пункту 6, бібліотека перейшла у власність його племінника Андрія Андрійовича Трощинського (1774-1852 рр.): *“...изъ числа движимого имения моего к разделу неудобного и онымъ цену достоинства своего теряющего мой кабинетъ или собрание медалей и монет золотых, серебряныхъ и медных, также физический кабинет, библиотеку и весь домашний мой архивъ отдаю по кончине моей въ вечную собственность старшему племяннику моему Андрею Андреевичу Трощинскому...”*[16, с. 5].

Вже після смерті Д. П. Трощинського село Кибинці поступово втрачає першочергову роль резиденції. Новою резиденцією Трощинських стає містечко Кагарлик Київської губернії. Пізніше, бл. 1833 р., А. А. Трощинським було відділено від бібліотеки частину документів з родинних архівів Трощинських, Дибичів, Сакенів, Вітгенштейнів а саму бібліотеку перенесено у містечко Кагарлик [17, с. 240].

А. А. Трощинський поповнював бібліотеку, що йому дісталася в спадок. Це можна помітити по нових надходженнях. Це твори М. В.Гоголя, Жорж Санд та ін. літераторів [9, с. 227-276], а також нові журнали та газети [9, с. 329-240].

Від Андрія Андрійовича бібліотека перейшла його сину Дмитрію (нар.1831 р.). Як зазначає його невідомий біограф, Д. А. Трощинський отримав у спадок від батька *“русскую библиотеку в 12 тыс.томов и небольшую, но отборную французскую библиотеку матери”* [18, с. 11 зв.]. Тобто, бібліотека Трощинських поповнилася книгами з бібліотеки Кудрявцевих, до роду яких відносилася Ольга Дмитрівна Трощинська. Це пояснює наявність в бібліотеці великої кількості книг французською мовою [10, с. 17].

Вже при продажі сином Андрія Андрійовича, Дмитрієм Трощинським з бібліотеки було відділено залишки родинного архіву Трощинського (листування) та родинний архів Воронцових [18, с. 2].

При банкрутстві Дмитра Андрійовича були спроби врятувати унікальний бібліотечний спадок, що залишився від Дмитра Прокоповича нащадку. Так, попечитель Московського навчального округу, Микола Васильович Ісаков, клопотав про передачу унікальної бібліотеки поміщика до публічної бібліотеки в Москві. Подібним чином він врятував бібліотеку князя М. П. Румянцева. Але цей задум здійснити не вдалося [19, с. 1-7].

Бібліотека Д. П. Трощинського була куплена київським книгопродавцем Є. Я. Федоровим [7, с. 125].

Федоров, перед тим як розпродати бібліотеку, склав та видав її детальний каталог у 1874 р. Ми не можемо сказати, чи користувався він каталогом, що був у цій бібліотеці, чи складав його по-новому. Але цей каталог є єдиним свідченням вмісту цієї бібліотеки.

На жаль, бібліотека була розпродана по частинах. Про це говорить примірник *“Каталога”*, що зберігається у РНБ РФ. Це фактично *“робочий”* каталог Федорова, в якому олівцем проставлені ціни, а деякі твори викреслені, оскільки, вірогідно, були продані [20, с. 1-340].

Каталог містить 340 сторінок списків, текст на яких надрукований лише на лицевій стороні. Весь бібліотечний фонд поділений на 14 розділів, за жанром та тематикою книг. Деякі розділи поділені на підрозділи. Останній номер списку 4538. На сторінках 341-343

розміщений зміст, на двох останніх без нумерації реклама – список книг, що продаються в книжковому магазині Є. Я. Федорова у м. Київ [9, с. 345].

Аналізуючи каталог, можна помітити, що велика кількість книг в бібліотеці – релігійної тематики. В розділі I. “Богословие” – друковані книги та рукописи, що відносилися не тільки до християнства (православ’я, католицизму та протестантизму), але, навіть, до ісламу та буддизму – всього 482 одиниці, серед яких найстарішою є біблія 1663 р., друкована у Москві [9, с. 1-38].

Серед цих книг є “модні” на той час, в яких поширювалося масонство, книги містичної тематики. Так, в бібліотеці є творіння Корнелія Агріппи [9, с. 32], Карла Эккартсгаузена [9, с. 34]. Про походження подібних книг розповідає листування Д. П. Трощинського з масоном І. Р. Мартосом у 1822 р.: *“С благодарностью получил я рукописные книги, от вас доставленные и они то занимают меня теперь вседневно; но признаюсь вам чистосердечно, без предуведомления вашего, с толикою твердостью и основательностью опровергающего ложные умствования сочинителя”*. Як бачимо, колишній міністр не був прихильником такої літератури [10, с. 10]. В цьому відділі також присутні рукописи Г. Сковороди, погляди якого, напевне, найбільш підходили до традиційних православних поглядів Д. П. Трощинського [9, с. 36].

Наступний розділ каталогу присвячений філософії та педагогіці. Він також містить твори для дітей – всього 293 од. Серед рукописів слід звернути увагу на рукописи Конділяка, Бімонта [9, с. 33-59].

Розділ III. “Правоведение и политические науки” для Д. П. Трощинського був фаховим. Розпочинається він з “Актив благородного лицарства та земства курландского та семигальського”(1795 р.) шведською мовою та закінчується “Рассуждением о деньгах”(1810 р.) Якоба Людвіга. Серед рукописів є грамоти та накази з 1705 по 1756 рр., звіт міністра комерції за 1805-1809 рр., “учреждение та устав на татарском языке” – всього 328 од. [9, с. 60-82].

Наступний розділ був присвячений історії та поділявся відповідно на вітчизняний та зарубіжний розділи. Вражає тут наявність рукописів з історії козацької України: “Книга статей с гетьманами и со всеми Малороссии странами...” та “Решительные пункты в Маллороссии и Харьковской губернии за гетьмана Апостола”, а також великої кількості рукописів, що присвячені історії Наполеонівських війн, до яких Д. П. Трощинський, як державний діяч, предводитель полтавського дворянства та організатор місцевого ополчення, мав відношення.

Вважається, що з книг цього розділу М. .В. Гоголь складав свою “Подручную Энциклопедию”, в яку вписував факти з української історії та культури, які пізніше

використав для своїх творів. Можливо, саме на основі книг бібліотеки Трощинського М. В. Гоголь мріяв написати “Історію Малоросії” [10, с. 29].

Це один з найбільших розділів в каталозі, що мав 703 од. [9, с. 83-127].

Як відділ політичної літератури та історії, важливий для міністра юстиції та наділів, був розділ, пов’язаний з географією, етнографією, топографією, подорожами. В ньому наявні описи губерній та намісництв Росії, географічні мапи, описи подорожей Белла, відкриття Антарктики Беллінсгаузенем та Лазаревим, праці Крузенштерна та Кука та ін. – всього 226 од. [9, с. 128-144].

Розділ VI. “Математические, военные и морские науки” містить праці з математики, алгебри, геометрії, тригонометрії, математичного аналізу, геодезії, архітектури, інженерної справи, фортифікації, артилерії, піротехніки, тактики та стратегії, морської справи, астрономії, фізики, механіки. В розділі міститься багато дипломних робіт, академічних праць – всього 182 од. [9, с. 146-157].

Тісно з цим розділом пов’язаний розділ VII “Естественные науки”, що містить праці з ботаніки, зоології, мінералогії та хімії. З іноземних праць найціннішою є першовидання А. Лавуазьє “Traite elementaire de chimie”(1793 р.), в якому вчений довів вміст кисню в повітрі, а також Палассова “Flora Rossica”. В розділі – 102 од.[9,с.158-164].

Розділ VIII. “Медицина” містить книги та трактати, що описують як історію медицини, так і стан медицини та ветеринарії того часу. Тут є праці про магнетизм та гальванізм, фармацевтику, лікування мінеральними водами. Рецепти, надані в книгах цієї бібліотеки, а особливо по лікуванню овець, були переписані в домострой Гоголів-Яновських [21, с. 115-119]. В розділі 128 од.[9, с. 165-172].

Також, можливо, в рецепти “Домострою” потрапили записи з праць наступного розділу каталогу, що присвячений домашньому господарству: “Технология и сельское хозяйство”. Тут наявні книги по винокурінню, одному з занять в економії Трощинських. Всього в розділі 66 од.[9, с. 173-178].

Розділ X. “Искусства” містить список книг, присвячених танцям, музиці, грі в шахи, картковим іграм, фокусам, а також по фізіогномії, хіромантії й т. ін. Всього в розділі 41 одиниця [9, с. 179-182].

В бібліотеці був невеликий відділ “Языкознание” в якому зберігалися словники, підручники з іноземних мов (французька, німецька, англійська, латинь). Джерел було всього 25 одиниць [9, с.183-185].

Найбільшим розділом як каталогу, так і бібліотеки був розділ XII. “Словесность”, що охоплював праці як з теорії літератури, так і саму художню літературу. Розділ ділився на підрозділи:

1. Исторія и теорія словесности. Критика. Полемика. Эстетика. Правила красноречия. Він містив праці про правила ораторського мистецтва, складання віршів, наукові праці В. Капніста, В. Каразіна – всього 54 од.[9, с.186-190].

2. Альманахи. Сборники. Собрания сочинений. Письма. Речи. Похвальные слова – один із найцікавіших розділів, оскільки містив так звані “Собрания”.

В ті часи було прийнято зшивати разом малі твори різних авторів в один збірник. У бібліотеці Трощинського, згідно з каталогом, були збірки віршів, п'єс, речей, од. Так, наприклад, за номером 2796 значиться “Собрание сочинений в прозах и стихах”. У ньому зшито аж 50 одиниць: “1) Коцебу – Бог реки Немана и Наполеонъ. Комическое представление. Пер. с нем. В.К.С.-ПБ.1813. 2) Висковатова Степана – Время. Ода сочиненная по случаю торжества России на вступление Александра I в Парижъ.С.-ПБ.1814.” і т. ін. [9, с. 202-204]. Багато одиниць в таких збірках часто є рукописними, містяться оди та вірші, присвячені самому Д. П. Трощинському.

Такі збірки дозволяли дрібним творінням зберегтися до нашого часу. Заслуга книгопродавця Є. Я. Федорова, в тому, що при складанні каталогу він детально описав кожний твір, вміщений в такий збірник, вказавши авторів, місце та рік видання.

В підрозділі наявні 212 одиниць, половина з яких є саме збірками [9, с. 190-208].

3. Произведения пиитические. Поезия драматическая. Собрание сочинений. Комедии, оперы, трагедии, драмы, водевили и проч. Смесь – один з важливих розділів, оскільки стосується домашнього театру Трощинського в Кибинцях. Саме з нього бралися сценарії. Назви п'єс дублювалися з книгами з цього розділу. Так, в листі до Л. І. Голенищева-Кутузова від 26 листопада 1824 р. Дмитро Прокопович пише: “Вечером, по распоряжению моей Пашеньки, искреннего друга вашей любашеньки, открылся в первый раз нынешней осенью домашний мой театр, на котором прекраснодействовали благородные любители в двух пьесах. Одна состояла в комедии Притворная неверность. Другая в известной национальной комической опере Мельник” [22, с. 62].

Саме з комічної опери “Мельник” А. Аблесимова починається цей підрозділ каталогу. Всього він містить 255 од. [9, с. 208-226].

4. Беллетристика. Романы, повести и сказки – розділ прози, якою зачитувався М. Гоголь. У ньому є творіння англійської готики, яка могла вплинути на молодого письменника. Так, за номерами 3764-3785 йдуть твори однієї з основоположниць цього жанру Анн Радкліф [9, с. 265-266], про які в листі від 10 травня 1819 р. згадує М. І. Гоголь-Яновська [14, с. 17 зв.].

Всього в підрозділі 873 од., найбільша кількість в всьому каталозі [9, с.227-276].

5. Произведения пиитические: собрания сочинений; поэзия эпическая, лирическая, дидактическая и описательная. Поэмы, оды, песни, сатиры и проч. Басни сказки в стихахъ. У

каталозі розміщена поезія, разом з тим, “сборники”, про які розповідалося раніше. В підрозділі 266 од. [9, с. 227-296].

6. Рукописи. Серед 10 рукописів наявна комедія “Горе от ума” О. С. Грибоєдова, драма М. Ільїна “Великодушие”, комедія В. О. Гоголя-Яновського “Простак” [9, с. 297].

7. Сочинения на иностранных языках містять в основному твори французською мовою, різні альманахи, твори Кандіда, Шиллера, Голдоні. В підрозділі наявна 51 одиниця [9, с. 297-300].

Наступним розділом каталогу є XIII – так звана “Смесь”, куди включені різножанрові твори: довідники, календарі, місяцеслови, енциклопедії як вітчизняні, так й зарубіжні. Також сюди входять вже відомі нам “сборники” за назвою: “Сочинения, относящиеся к разным отделам, но переплетенные вместе”. Всього в збірці – 104 од., включаючи збірники [9, с. 301-328].

Останній розділ каталогу – XIV-й, має назву “Перводическbt изданbz. Журналы и газеты”. В ньому наявні періодичні видання, разом з тими, що видавалися в Малоросії: “Украинский журнал, на 1824-1825 гг.”, “Украинский Вестник, на 1816-1819 гг.”. Журнали та газети з цього відділу часто брали почитати батьки М. В. Гоголя, про що говорить М. І. Гоголь-Яновська в листі до А. А. Трощинського від 10 липня 1819 р. [14, с. 19 об.]. Зазвичай, це були журнали по господарству. Так, в “Домострої Гоголів-Яновських” рецепти ліків проти набряку горла та при головному болі [21, с. 106] переписані з “Журналу общепольных сведений”, що значиться в каталозі під номером 4433 [9, с. 332].

Також наявні журнали французською мовою.

Всього в розділі 158 од. [9, с. 329-340].

Як ми бачимо з каталогу, бібліотека Трощинських була унікальним зібранням книг та рукописів, деякі з яких сягали II половини XVI ст., а основна маса – XVIII – I половини XIX ст. Більшість книг з цієї бібліотеки були рідкістю, багато з них не дійшли до нас.

Список джерел:

1. Томазов В. В. Трощинські // Енциклопедія історії України: у 10 т./ редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ: Наукова думка, 2013. – Т. 10: Т—Я. – С. 164. – 784 с.

2. Русская старина. – 1882.– Т. VI.

3. Лопацкая София Цезарьевна. Заметка о роде Трощинских и генеалогия Трощинских. 1816 год. Из собрания «Русской Старины». ОРИ ИРЛИ. Ф.538. Оп.1. Д.131.

4. Воспоминания и рассказы деятелей тайных обществ 1820-х годов. Издательство политкаторжан. – М., 1931.

5. Опись Ф.791 ИР РНБ. Трощинские.
6. Опись Ф.538 ОРИ ИРЛИ. Архив Трощинского Д. П. (“Из собрания Русской старины”).
7. Къ биографіи графа П.В.Заводовского. Заметки // Русский архив. – ,1887. – № 1
8. Трощинский Дмитрий Прокофьевич. Его дневные заметки. 1811/1812 год. ОРИ ИРЛИ. Ф.538. Оп.1. Д.1.
9. Каталогъ Антикварной библиотеки книгопродавца Е.Я.Федорова приобретенной после бывшего министра Д. П. Трощинского. – Киев: Въ типографіи Е. Я.Федорова, 1874.
10. Юрий Лабынцев, Лариса Щавинская. Книжный мир гоголевских Кибиенцев. Публикация отдела истории украинской книги. – М., 2012.
11. Трощинский Дмитрий Прокофьевич. Письма (50) Логгину Ивановичу Голенищеву-Кутузову. Кибиенцы. 4 янв.-27 дек. 1822 г. ИР РНБ Ф. 791. Оп.1. Д.25.
12. Трощинский Дмитрий Прокофьевич. Письма (67) Логгину Ивановичу Голенищеву-Кутузову. Москва, Курск, Кибиенцы, Ярьски. 3 янв. – 28 дек. 1821 г. ИР РНБ Ф. 791. Оп.1. Д.24.
13. “Из воспоминаний матери Гоголя” // Современник. – 1913. – № 4.
14. Гоголь-Яновская Мария Ивановна. Письма (73) ее к Трощинским Андрею Андреевичу и Ольге Дмитриевне. 1815-1839 гг. ОРИ ИРЛИ. Ф.538. Оп. 1. Д. 66.
15. Сочинения и письма Н. В. Гоголя. Изд. П. А. Кулиша. Т.V. 1857.
16. Духовное завещание Трощинского Дмитрия Прокофьевича. 14 октября 1825 г. (С экономич. характеристикой имений в Кагарлицком старостве, Липовець, Шубовке, Кибиенец и т.д.) Копия конца XIX ст. 10 лл. Арх. Камянецкого. ИР НБУВ. Ф. 71. Спр.45.
17. Русская старина. Том LXXIV. 1892. Выпуск. 4-6. Изд.В. С. Балашева. СПб.1892.
18. Лопатская София Цезариевна. Собрания мелких сведений и анекдотов о Трощинских. Бд. Из собрания «Русской Старины». ОРИ ИРЛИ. Ф.538. Оп.1. Д.130.
19. Відомості про продаж поміщиком Трощинським маєтку у Кагарлицькому ключі поміщикам Мясниковим за 13000 рублів. Зі справи про прохання попечителя Московського навчального округу про передання бібліотеки поміщика Трощинського до публічної бібліотеки у Москві. ЦДІАК України. Ф.486. Оп.5. Спр.746.
20. Каталог Антикварной библиотеки книгопродавца Е. Я. Федорова, приобретенной после бывшего министра Д. П. Трощинского. – Киев: В типографии Е. Я. Федорова, 1874. – [2], 343 с.; 22 см. РГБ. МК МК Справ Н П 2/8. 2268.
21. Домашний домострой Гоголей-Яновских. ОР ГИМ.Ф.446.Д.41.
22. Трощинский Дмитрий Прокофьевич. Письма (49) Логгину Ивановичу Голенищеву-Кутузову. Кибиенцы. Ярьски. 2 янв.-31 дек.1824 г. ИР РНБ Ф. 791. Оп.1. Д.27.